

BIBLIOGRAFIA

Vinyet PANYELLA, *Recull de motius de la vila de Sitges (segles XVI-XX)*, Sitges (Grup d'Estudis Sitgetans) 1987, 125 pàgs.— És un fet evident que durant els darrers anys la bibliografia sobre els renoms dels nostres municipis s'està enriquint d'una manera progressiva. Els lingüistes historicistes hi troben dades que tenen el valor dels documents vius i els antropòlegs veuen com el tarannà del poble, els seus odis, les seves adhesions, els seus gustos es veuen reflectits en un reguitzell de motius on sovint traspua una creativitat vitenca i original. Ara ens hem de felicitar per la publicació d'un recull de motius de la vila de Sitges (segles XVI-XX), de Vinyet Panyella, que ofereix un nou aplec de materials que els onomatòlegs agrairan profundament.

L'autora parteix d'un treball universitari de 1975 (esperonat per l'entusiasme i saber del professor E. Moreu-Rey), que ara completa després de fructuoses recerques. Per a la informació oral, ha recorregut a vuit sitgetans ben arrelats a la vila, i, per a la part documental, ha escorcollat manuscrits i papers de l'Arxiu Històric Municipal de Sitges així com de l'Arxiu Capitular de Barcelona; d'un total de 50 documents ha pogut extreure suport històric referent a renoms sitgetans des de 1581 fins a finals del s. XIX, tot i que els materials dels segles XVI i XVII que han estat agavellats no es pot dir que estiguin representats generosament. Entre els documents adduïts, resulta especialment valuós el de la «Relació dels apodos de la majoria dels habitants suburense (1861)», que és reproduït en apèndix tot respectant, com cal, els aspectes formals originaris; aquest document va provocar un daltabaix entre els afectats, que mogueren una querella que va acabar amb una multa de 500 rals per a l'impressor barceloní i altres sancions als autors de l'innocent recull (que, d'altra banda, s'havien excusat finament així: «No els ho diríem / si no els ho diguessin. / Però greu ens sabia / si s'hi enfadessin»). Davant un fet com aquest hom comprèn molt bé que els estudis sobre la malnominació hagin escassejat durant molts d'anys. Hi ha hipersensibilitats que tanquen portes...

Entre fonts orals i escrites, V.P. arriba a reunir un milenar de renoms (n'he comptat exactament 997, si no he caigut en error), ço que no deixa de ser una xifra ben alta, si tenim en compte la gran davallada que ha experimentat aquesta moda dels renoms, tan productiva i esponerosa durant segles. D'un costat, el progrés de la cultura, i, de l'altre, el progressiu afebliment de la consciència col·lectiva de la comunitat sitgetana, com de tantes altres comunitats, en són les

probables causes. Tot aquest cabal de malnoms és objecte d'una classificació semàntica adequada. Els renoms pretèrits són normalitzats a les respectives entrades, però la forma documental, autèntica, és recollida també quan cal (*Mesquer*, «Masqué»). A part un bon nombre de renoms altament expressius (*Bocade-faves*, *Cuixes-buides*, *Nas-d'ungüent*, etc.), se n'elenquen d'altres d'indiscutible interès, com en el cas de *Coia*, relacionat amb *coia* 'hamaca de cotó que serveix de llit a les embarcacions' (p. 48), mot desconegut pels diccionaris, o en els de noms d'ofici poc freqüents (*Anyer*, *Terraire*) o de derivació singular (*Carruer*, carreter). Si bé no es fa sistemàticament la transcripció fonètica, sovint es dóna idea de la pronunciació a través de la grafia (així, *Cal Vaport*, amb el reforç dental ben conegut, o *Narvaies*, adaptació de *Narváez*, amb inserció d'una antihiatàtica, com, a altres llocs, *Saies* a partir de *Sáez*); en algun cas, com *Queu*, caldria indicar l'obertura de la vocal.

En el ventall de motius col·lectats han romàs les marques de fets socials, històrics, laborals, més o menys importants, com la immigració occitana de segles enrere (*el Gasconet*, potser *cal Francès*), el retorn dels indians (*la Cubana*, *la Cubanita*, *el Sinsonte*), l'entrada de castellano-parlants (*Padasito* [1730], *Pajari-to*, etc.), la temporal distribució de dinars freds (francès «paniers») a l'autòdrom de Sitges (*en Panier*), o el contacte amb el mar i la seva fauna (*en Congre*, *l'Escanya-agulles*).

L'estudi de la motivació sempre resulta espinós i aventurat. L'autora, en general, se'n surt airosa. Em permeto de fer només uns breus suggeriments. Alguns dels renoms considerats «d'origen indeterminat» podrien treure's d'aquest apartat: *Met* és l'hipocorístic de *Jaumet* i *Ximo*, de *Joaquim* (aquest darrer, propi de València i Tortosa); *Nero* deu ser l'aplicació de l'adjectiu que significa 'que parla amb el nas, de cap de nas', i *Maimí* prové probablement del cognom *Maimir*. D'altra banda, *en Gep* no crec que calgui incloure'l en el grup dels defectes físics, sinó entre els hipocorístics (de *Josep*, tant més que el portador del renom es diu així; caldria modificar la grafia en *Jep*); és difícil que *Muixoner*, per la seva derivació, procedeixi de *muixa*, planta, i més fàcil, en canvi, que sigui un derivat de *moixó* 'ocell', és a dir, *moixoner* —així caldria escriure-ho— 'que caça o ven moixons'; *l'Arauet*, *l'Araqueta* deuen estar en relació amb *hereu*.

L'obra està ben editada, amb molt poques errades (només he vist *Cuixer* per *Guixer*, p. 44, i *Pere Cagarro* per *Pare Cagarro*, p. 30); cal lamentar que l'índex de motius no porti indicació de pàgina. S'obre amb un pròleg d'August Bover, professor de la Universitat de Barcelona, i es clou amb unes il·lustracions que comprenen dibuixos i retrats, fets per Santiago Rusiñol, de persones conegudes popularment pel seu motiu (*en Menut* o *el Pequenyo*, *el Tirano*, *en Senalla*, etc.). Una meritòria monografia que ens dóna a conèixer una part no gens menyspreable del patrimoni cultural de Sitges i que fecunda dignament el camp de l'onomàstica catalana.

Joan VENY

Joan PINYOT I GARRÓS: *El reial Cadastre de Castellar del Vallès 1716*, Castellar (Arxiu d'Història) 1985, 168 p.— Reprodueix una còpia del 1843, existent a l'Arxiu de la vila, del Cadastre de Sartine. Transcripció exacta i comentaris pertinents, i índexs alfabètics —toponímic i antroponímic (amb normalitzacions). Rica contribució al coneixement onomàstic del terme. Així, entre els topònims esmentats aquí, els següents no han estat recollits per COLL RIERA i ERILL PINYOT en llur inventari toponímic de Castellar (publicat en el nostre número XXIX, 88-94): «Las Arrocas», Lo Pla d'en Bages, les «Bartinas», La Borrella, el Camí ral de Barcelona; els Camps de la Canal, Clapés, de les Figueres, de les Forques, de l'Olivera grossa, de la Rasa, i Senyor; la peça «de Canalias» (i el torrent), Coll de Daví, Les Hortes (i Costa de les H.), peça dita «Cudinellas», casa de la Ferreria, lo Mas Gaví (és error per Daví?), Lo Hostalet, el pla Mayola, Lo Molí d'en Draper, Lo Recó del Monjo, l'Oliver de Ripoll, La Pedragosa, Lo Pla d'en Pèlachs, lo riu Ripollet, La Vayreda, Lo Vinyet i La Vinyota.— Quant a antroponímia, anotem que Cadafalch (malgrat la uniformització de l'índex) no és escrit mai així en el document original, sinó «Catafau», «Cadafau», «Catafaut»; i que el cognom «Bruix» (escrit així tres vegades) és, el més sovint, grafiat i pronunciat «Baruix», «Boruix», «Beruix», «Buruix»... Un «Renandi» (llegit així pels transcriptors) podria ser un «Renaudi» (o «Renaudí»).

MISCEL·LÀNIA: *Les Terres de Lleida al segle XVIII*, Mollerussa 1986 (= 1987?), 444 p.— Editat per l'Institut d'Ests. Lleidatans, benemèrita institució que no ens fa arribar cap exemplar de les seves publicacions, bé que nosaltres en donem notícia sempre que podem. En aquest recull anotem especialment, de Prim BERTRAN, *Els senyors jurisdiccionalis i els càrrecs dels municipis (...) (1785)*, p. 85-134, important perquè indica als investigadors la primera pista a seguir en recerques locals; i, de J. DUCH, *Algunes dades sobre Guimerà al s. XVIII*, p. 203-224, que inclou (p. 212) una estadística antroponímica: sobre 474 prenomes d'ambdós sexes troba Josep en primer lloc (80 ocurrences) seguit de Francesc (40), Joan (36), Antoni (34), Ramon (20), Miquel, Sebastià, Jaume, etc. Entre els femenins, predomina Maria.

Josep M. RIERA I BAGUÉ: *Documents de la Història de Corbera de Llobregat. Basat en la investigació històrica de Josep M. SIMON I DE GUILLEUMA. Arxiu a cura de Joan COSTA I SIMON, Corbera (Ajuntament de C.) 1987, 418 p.*— Publicat gràcies a les notes conservades per la família de qui fou gran col·leccionista i incansable furgador d'arxius. Aquestes notes constitueixen l'únic i veritable valor de l'obra (i lamentem que, de documents importants transcrits pel Dr. Simon, l'autor actual només ens en forneixi tristos resums; llurs originals haurien pogut substituir moltes pàgines de capítols dedicats a fets de tothom coneguts, i que reprodueixen documents ja impresos modernament i fàcils de trobar a qualsevol biblioteca. Llàstima!). Moltes notícies inèdites sobre els senyors de Corbera, els Mediona, Marimon de Plegamans, de Far, Mora, etc. (Arxius de la C. d'A., Històric, Episcopal, i Notarial de Barcelona, Parroquial de la vila, etc.). Anotem el prenom Romicó en 1346 (p. 96). [Les idees tradicionals exposades sobre Santa Magdalena (p. 99 sqq.) són falses: nosaltres creiem que cal relacionar aquesta devoció amb els Templers, i el lligam que amb aquests mantien els primers Marimon]. Bastant d'informació onomàstica, malgrat tot: reproducció de la part corresponent dels fogatges de 1479 (1497) i 1515 (p. 151-152), llista dels membres de la universitat de la vila en 1565 (p. 174; amb prenom modernitzats), llista de creditors el 1619 (p. 193-194; una «Palaudària» hi és erròniament interpretada «Palandària»); p. 207, un «Montserrat Mora Castelló», segons document original del qual el personatge és l'autor (1615), és anomenat, pel recopilador actual, «Montse-

rrat Mora i Castelló»...; llista de la universitat en 1665 (p. 237), amb prenom moder-nitzats, i del 1711 (p. 251); amb, çà i lla, més antropònims i qualque topònim (Mas Glassat de Magraner, p. 252 i 358; torrent o riera de Rafamans, s. XVIII, p. 268; camí ral de Barcelona (p. 317-318); L'Avançada (p. 319); notes sobre masies del terme (p. 345 sqq.); etc.— Un mapa del terme d'abans del 1790, plegable, en reproducció defici-ent (com totes les il·lustracions del llibre) es troba inclòs després de la p. 376 (Riera de Rafamans, Saulona del Castell, etc.), —gens aprofitat per l'autor contemporani.

Enric MOREU-REY: *Toponímia de l'antic terme de Belltall*, in «Treballs de la Societat cata-lana de Geografia», 12 (set. 1987), 261-267 (69-75).— Completa el treball del mateix autor sobre la toponímia de Passanant, terme actual dintre el qual ha estat inclòs moder-nament el de Belltall. Hi són enumerats uns 230 topònims, en presentació molt sintetitzada i compacta —per a estalviar espai. Com que l'autor no tingué la possibi-litat de corregir proves, el text imprès ha deixat infiltrar-se algunes anomalies que no constaven a l'original. Heus ací les més importants: Cal llegir *Bada* (Al «Comallà» [comellar] d'En), i no: *Baga*; *Gener* (Les Prades d'En), i no «paredes»; a l'entrada *Si-rolla*, la pronúncia dels de Rocallaura és «Sildia», i no «Sildia»; i, naturalment, gairebé al final, és *Vila (La)*, i no Vilà.— Un mapa de l'antic terme ocupa la pàgina 267 (75).— Bé que incomplet, i redactat un xic de pressa, aquest inventari ajudarà certa-ment el grup local d'estudis que es proposa de redactar una monografia geogràfico-històrica que inclourà un inventari toponímic (i antroponímic) complet de Belltall.

Carles DOMINGO: *Els accidents geogràfics*, in «Escola Catalana» 240 (nov. 1987) 2-4.— Ja hem donat notícia, en ocasions anteriors, d'aquesta sèrie, i del seu valor lèxic i didàc-tic. Ara empenem l'examen dels «congosts»: portes, estrets, frau i afrau, gorja, gorg, avenc, escanyall, escollat, clusa i clua, etc.— A íd. 242 (gener 88) 2-3, tracta dels ves-sants, costes, etc.

ALMANAC CATALÀ DEL ROSSELLÓ 1988, 17, Perpinyà 1987, 171 p.— Amb molts textos inte-ressants especialment quant al lèxic. Remarquem a aquest número, un article de Lluç ARBONA sobre la família *Cabot* (p. 27-33); i un arbre genealògic dels *Aragó*, anònim (p. 47), des d'Antoni Aragó, marit de Genissa, morts en 1644 i 1653, amb dues bran-ques, fins al savi astrònom, Francesc A. (1786-1753).

Josep MORAN I OCERINJAUREGUI: *Sobre el topònim Sant Just Desvern*, in «Sant Just Des-vern, un paisatge i una història», per deu autors (Montserrat) 1987, p. 55-57.— Re-corda les variants documentades del topònim; remarca la presència, relativament mo-derna, de l'article salat; especula sobre l'antropònim que generà la forma primitiva («in Berce», 986); i compara amb d'altres topònims i antropotopònims.

Antoni BACH: *Col·lecció diplomàtica del monestir de Santa Maria de Solsona: El Penedès i altres llocs del comtat de Barcelona (segles X-XV)*, Barcelona (Departament de Cul-tura) 1987, 216 p.— Hem de saludar sempre amb gran satisfacció l'aparició de vo-lums, com aquest, que equivalen a un descobriment més fàcil de la nostra riquesa do-cumental; i felicitar d'una banda els erudits que manipulen la matèria prima, i les ins-titucions que afavoreixen la publicació: en aquest cas, com en d'altres, el Servei d'Ar-xius de la Generalitat de Catalunya. El contingut ja és precisat gairebé completament en el títol de l'obra; cal afegir que, al Penedès, s'hi afegeixen localitats pertanyents a les «comarques» actuals del «Baix-Llobregat», del mal anomenat «Barcelonès», i d'una zona central del Vallès [Caldes, Sentmanat]. En total 137 documents, gairebé

tots originals, ara a l'Arxiu de Solsona, i que van de l'any 955 al 1437, portadors d'una abundant riquesa onomàstica.— Suposem que la lectura dels originals és quasi sempre correctíssima. De vegades sorgeix algun dubte, possiblement sense motivació real: per ex., al nº 37, a. 113, «castro de Canto», ¿no podria ser llegit «de Canta» (Ganta)?... L'investigador trobarà aquí material aprofitable segons molts punts de vista. Així consta l'existència d'un lloc dit «ad ipsum Mercadal de Sabbatel» en terme de Cervelló, en 1091; o l'abundància ja ben antiga dels antropònims acabats en -ARD o -ART (Girard, el 955, amb el vescomte Guitard; Enard (o és Evard?), Isavert, a la primera meitat de l'XI; etc.— L'únic retret important que podríem fer a aquesta valuosa publicació afecta més precisament l'*Índex* —part tan important en obres d'aquest tipus. 1) Quant a la *classificació*: perquè Pere de Vivets i Ramon Vivet es troben a la V; i, en canvi, Ferrer Vivet a la F? (i així moltíssims casos); 2) La *modernització* o normalització sempre ens ha semblat (no aquí solament sinó pertot) una empresa discutible, i ofereix dificultats de vegades insuperables. En molts casos no sembla possible. I aleshores, o no es tradueixen els noms (en aquest índex, molts exemples), o, fins i tot, són omesos: com el «Chalindo Chisano» (a. 1037), que l'autor de l'índex només s'atreveix a traduir «Galí»; o com el «Covallo» (a. 1108), etc. Tot i respectant les opinions d'altri, nosaltres discrepam en moltes modernitzacions: no hauríem transformat en «Sibil-la» les «Sibília»; un «Zescorts» l'hauríem interpretat «Sescorts» i no «Cescorts»; hauríem conservat «Girard» en lloc de «Gerard»; «Isavart» en lloc de «Isovart»; «Brullà» en lloc de «Brula»; «Santa Seculina» en lloc de «Santa Segúlia»; etc. 3) *Omissions*: Són massa nombroses a l'Índex, tant en antropònims (Falcó del s. XI; Ezulina del 1061; Bonfill Leula del 1110; Pere de Jaumell, del 1181; Radolf, del 1040; Ferrer, tintorer, del 1260; Bernat de Sarrià, del 1284; etc. El primer Joan és del 1006, i no del 1091 com consta a l'índex); i topònims (Quadre, del 1195; Pla de Lloreta i Torrent de Llops, del 1195; La Vit, considerat documentat a l'índex des de l'a. 1057 només, ja es troba esmentat als originals en 1006 i 1040); 4) les *errates* d'impremta són també nombroses, quasi totes a l'índex (Gausefred el data de 1037 i és del 1006; Cridador, Romeu, del 1284, és del nº 113 i no del 114; Araniola és del s. XI, nº 27, i no del s. X, nº 8; Pere de Escusana o Scusana és del 1260 i no del 1360; E. Folcard del 1061, nº 8, i no del 1046, nº 6; Coll d'Entena o d'Entença del nº 36 i no del 46; és Bonfill Odesind, del 1087, i no Odefind; Bernat Guinam, del 1096, i no Guinem —i calia potser afegir-li un segon cognom, Aballus, isolat a «Abal»; «Marítima» ha estat inclòs a l'índex d'antropònims, quan creiem que és topònim; etc. A les regestes, generalment força correctes, anotem tanmateix que, al nº 4, ha de dir Mesanfred, i no Isanfred). Les observacions que precedeixen no minusvaloren la qualitat de l'obra; i les hem fetes perquè si, com esperem, l'autor es decideix a publicar el diplomatarí primitiu del Solsonès, que tots esperem amb una gran il·lusió, l'obra no presenti cap lleugera imperfecció.

Miquel VILAGINÉS I TARRÉS: *Alinyà. Notes i records sobre la història del poble i la família Vilaginés-Tarrés*, Barcelona 1987, 45 p. més 1 f. il·l. fora de text.— Simpàtic llibret de records, d'un avi de noranta anys, conegut també com «Lo Miquel de Cal Ponç». Consta de dues parts, com ho precisa el sub-títol (el poble i la família). En el decurs narratiu enumera noms (cognoms) de les catorze cases primitives (entre elles: Puit o Puig, Pei, Caubet, Meca, Obacs), i les afegides posteriorment a la fundació d'aquest poble de l'Urgellet, de la banda del Solsonès (Òrrit, Segon, Potrony, etc.); el nom «carretera» en sentit primitiu de «camí de carro»; notícies sobre els Galtanegra (transports al Bages), els Crués d'Oliana; noms de les peces de fusta tallades pels «picadors» i asserradors (files, filatons, xixantenes, travesses, etc.); renoms (Lo Fuster Roquer, Cal Blau, Cal Pere del Vilans, En Pere de Cal Tripes de l'Alzina, etc.).—

La segona part aporta detalls sobre tots els descendents (amb els sobrevinguts) del matrimoni Ponç Vilaginés Calvet i Paula Tarrés Reig (no precisa les dates).

AJUNTAMENT DE TOSSA: *Mapa toponímic costaner de la vila de Tossa de Mar*, s. l. ni d. (1987), 1 f. de 58 per 48 cm.— Mapa establert sobre una composició fotogràfica aèria, en la qual han estat situats 152 topònims de la costa, des de Vallpregona (partió amb el terme de Santa Cristina d'Aro) fins a Sa Porrassa o Punta des Calafats (que ho fa amb el de Lloret). La majoria són noms compostos presentant com a nucli un corònim corrent (cala, cambra, canal, cap, clau, clot, codolar, corriol, cova, escuit, esquerra, forat, freu, illetes, lloua, olla, pixerada, platja, punta, racó, roca, sot, torrent), quasi tots amb l'article salat. Però també variants: Allò de N'Aixeca, Allà a on covava es falcó, Es Blancaí (senyal blanc a una roca), Es Bulardet (roca), Es Cars (punta i escuit), S'Escuit de sa «Mor de Déu» (degradació de la «Mare de Déu»), La Fisoleta (mirador), Futadera (cala arrecerada); etc.— La recollida dels topònims ha estat l'obra de Telm ZARAGOZA RAIG, comptant amb bons col·laboradors.

Jaume LLEONART, M^a del Pilar MUNDET: *Tossa*, Quaderns de la Revista de Girona, Girona (imprès a Olot) 1987, 95 p.— En certs aspectes completa (no pas del tot) el mapa esmentat supra, car hi trobem, com en un bon suquet pescador, detalls històrics (evolució del nom de la vila) i geogràfics, noms de diades, tradicions, i balls populars, toponímia urbana, llista de masies del terme: Can Iern o Isern, L'Arrupit, Mas Carbotí, Can Coure, Sant Benet, etc.— situades així mateix en un mapa (p. 4 i 42-43), topònims d'en terra (p. 87): Es Pla de Ses Pinyaques, Es Suro de la Custòdia, Sa Porrassa, Es Mormoló, etc.; llarga llista de motius (p. 86-87): «*Durant molt de temps es va reivindicar el cognom enfront del motiu, que havia arribat a ser sinònim d'insult per alguns. Però ara els motius s'han tornat imprescindible per no perdre del tot la sensació que el caliu humà entre amics es va perdent definitivament. A Tossa quasi tothom té un motiu (...)*» —(malgrat la sintaxi deficient, entenem molt bé el pensament dels autors): tradicionals (En Xoxa, En Mananes, Es Culpelut, Na Matamatxos, En Xirigaldi, en Xumau, en Xixa, Es Rata, En Plifa, En Peix de Sol, En Terines, En Paxalla, etc.; que passen, molts, a noms de casa: Can Mananes, Can Né, Can Taral, etc.), o plenament contemporanis: En Tuti, La Tutum, La Piti, etc.— P. 88-89, un capítol sobre el parlar salat i expressions dialectals (però dubtem que Sa Bauma vingui de Sa Palma com afirmen els autors).

ONOMA (...), 28 (1985-86), 1-3, Leuven [Louvain], s.d. (1987), 427 p.— El capítol «Hispanic», a càrrec d'E. MOREU-REY, M. ARIZA, D. KREMER, P. C. SERRA, K. B. HARDER, és a les pàg. 260-264; el «French» (que abasta també el Rosselló), a càrrec de M. MULON, *et al.*, a les p. 227-258.

Ramon PUIGCORBÉ I TICÓ: *Toponímia penedesenca. Assaig etimològic. Volum I. Alt Penedès*, Inst. d'Ests. Penedesencs (impr. a Sant Sadurní) 1987, 214 p.— Dedicat a una subcomarca, ara «comarca» administrativa, estudiada terme per terme (25 capítols), i, com adverteix un subtítol (p. 11), examinant-hi les «etimologies de topònims dels caps de municipi, pobles agregats, llogarets, veïnats, caserius, ravals, antics castells, antigues quadres, llocs antics, despoblats i enclavaments dels termes municipals». Conjunyant la màxima utilitat amb la més plausible prudència, quasi sempre, exposa primer, per a cada terme les més antigues referències documentals, basant-se en una bibliografia molt completa (Balari Jovany, Alcover-Moll, Moll Llinatges, Coromines DECat i Ests. Top. Cat., Dauzat-Rostaing, Gloss. Med. Lat. Cat., Cartularis diversos, Castells Catalans, Moreu-Rey, J. M. Inglès, A. Margarit Tayà, Ramon

Planas, Albaigès, Mas Parera, A. Griera, etc. amb nombroses monografies locals); sense comptar algun anònim (com el fantasista «toponimista especialitzat en topònims pre-romans» (!), de la p. 176. Hi afegeix les hipotesis etimològiques ja documentades —insistent sobre les que concerneixen el nom del cap del terme—; i escull, al final de cada capítol, la que li sembla més convincent. Més rarament, amb lloable discreció, l'autor s'atreveix a propostes personals: per ex. «Agullàdols» < agulla d'udols; o quan considera que la «d» en «Puigdàlber» és epentètica; o proposa una aportació de repobladors aranesos per a explicar «La Prua» < prua (pruna); o «Les Llombardes» per «llambordes» amb metàtesi.— A propòsit de l'ètim de La Granada, el nostre consoci Robert POCKLINGTON ens ha fet conèixer un dens treball inèdit seu, sobre l'ètim de Granada, la ciutat andalusa, que interpreta com «la roja»; i que R. Puigcorbé i d'altres consideren que fou a l'origen del topònim penedesenc (i el del Pla de Barcelona, del s. X), quan podrien, tots, procedir d'un mateix mot llatí.— La il·lustració del llibre comprèn essencialment, ultra uns apèndixs cartogràfics molt complets (una errata hi fa incloure La Maçana entre els topònims procedents de l'italià; i Foix entre els aràbics o mossàrabs), un escut de cada terme (amb descripció), segons Armand de Fluvià, Bassa Armengol, o el segell municipal. Interessant apèndix fonològic i fonètic, i excel·lent bibliografia local. Al resum bibliogràfic de les p. 181-182, potser seria millor afegir els noms dels autors de les obres donades abreuja-dament.

MISCEL·LÀNIA PENEDESENCA 1985, VIII, St. Sadurní d'Anoia 1986 (= 1987?), 278 p.— Hem anotat més precisament els següents treballs: Mª Àngels ALIÓ: *Publicacions locals i identitat comarcal a la Vilafranca Pre-republicana: La «Gasetta de Vilafranca» (1926-1931)*, p. 7-25 (interessants reflexions sobre el contingut semàntic del nom «Penedès»); Manuel BOFARULL I TERRADES: *Històries d'Albinyana*, p. 51-69 (sèrie de notes històriques, amb dades sobre les famílies Bassa, Navarro, etc.; alguns renoms i noms de casa —Cal Bartomeu del Toni, Cal Po xic, Esquelló, Xaconín, Arlà, etc.—; un nom de mula (Morisca); el prenom Firm; toponímia urbana i canvis de nom; i algun altre topònim —La Font del Neix—; etc.); Josep M. BOSCH I CASADEVALL: *La formació d'un nou ajuntament en el segle XIX, Sant Llorenç d'Hortons*, p. 71-83 (llista de 32 propietaris en 1815; prenom Mus; cognoms Carafí, Corrodies; etc. Una afirmació errònia sobre les dones p. 78); Josep GRÀCIA I GIRALT: *Bibliografia completa de l'arqueòleg Pere Giró i Romeu*, p. 99-112; Antoni MARGARIT: *Identificació documental de Ventallols*, p. 113-134 (important recerca de documentació; relació amb l'antiga Antistiana, i la Via romana i la Via francisca?; genealogia dels Cervelló; etc.); Antoni MASSANELL I ESCLASSANS: *Escultors a Vilafranca 1590-1678*, p. 159-188 (moltes dades inèdites sobre els Pujol, Artamata, Tramulles, Marís, i altres); Pere SIMON I ABELLAN, Joan Anton RESINA I NAVAS: *Apunts sobre L'Arboç a la Baixa Edat mitjana*, p. 259-278 (segons un capbreu inèdit del 1422: llista dels capbrevants —grafies originals respectades— i dels propietaris llindants —íd.— 126 persones en total; entre els prenom masculins menys corrents: els «Marchus», «Romeus» «Periconus», «Aymonus», Dalmau, etc.; les dones es diuen Blanca, Catherina, Francisca (llatí), Johane-ta, Marchona, Eulalia, Eliseneta, Pericona, Saurineta, Sibilia, etc.; entre els cognoms no freqüents: Mastarell (= Mascarell?), Baruta, Bonapres, Forçor, Mustarrubia, etc.; amb llista de carrers, camins, i altres topònims: Terra Cuques, Camp Fauvell, Coma de la Rabassada, «Moratoris», Vilaltrera, etc.).

Maria BARCELÓ I CRESPI: *Porreres. Contribució a l'estudi d'una vila mallorquina a la Bai-xa Edat Mitjana*, Porreres (imprès a Campos) 1984, 172 p.— Serveix d'introducció al

llibre una considerable llista de fonts, manuscrites i impreses (p. 7 a 23), corpus utilíssim al qual potser només manca la referència a alguns treballs anteriors de la mateixa autora sobre el tema, o temes veïns. La resta de l'obra tracta principalment del marc geogràfic (dintre el context històric, i recíprocament), l'estructura urbana, demogràfica, social, i econòmica, del terme. Els investigadors de l'Onomàstica hi trobaran (com en l'Apèndix documental de les pp. 114-168, de resums bastant detallats [però amb noms propis modernitzats] de 190 documents inèdits d'entre 1482 i 1495, de l'Arxiu Reial de Mallorca [Escrivania de Cartes reials], molt de material. Per ex., p. 48-49, llista de «vici» i el problema dels anomenats «pobladors»; p. 62 n., llista de 22 llinatges originaris del Principat, documentats al s. XIII (tots indicadors de procedència: Caldes [Caules], Ribes, Tarragó, Capcir, etc.); p. 81-82; llista de compradors i venedors —però no de llurs mullers— entre 1482 i 1516 (els prenom masculins més corrents semblen ser aleshores Antoni, Joan, Gabriel, Pere, i Mateu; prenom femenins es troben en els documents de l'Apèndix: Francina, Antonina, Aina, Angelina, Margarida, Antònia, Caterina, Andreu o Andreeva, Joaneta, Sibllia, Gabriela, Jaumeta, Pereta, Robertsona, Isabel, Maciana, Simona, Blanca, Pràxedis [modernitzat?], Bernadina, etc. [Angès, nº 142, p. 154, és Agnès?]). Sobre aquest tema, V. de la mateixa prof. Maria Barceló i Crespí, en el nostre Butlletí S. d'O., XXVI, les p. 38-40. L'Apèndix (i la llista esmentada) forneixen així mateix cognoms poc corrents: Bosta, Cardils, Faveres, Sigala (= Sigalà?), Xerris, etc. També Verd —l'existència del qual contradiu una hipòtesi que feiem sobre el seu origen, en el nº xxxi [Bibliografia].— També hi és esmentat qualche renom o «àlies», com un Garbelló, el 1494.— Completa el text un mapa del terme (p. 30-31) situant els topònims i camins documentats al segle XV (Alcassor, Binicapis, Es Cos, Es Moreis, Es Pagos, Es Riquers, Sa Roca, Monti-Sion, etc.); i un de l'evolució del casc urbà (p. 38-39).

Nelo NAVARRO: en diferents col·laboracions al diari *Mediterráneo*, de Castelló (p. ex. el 6 i el 16-I-1988 —la primera sobre la tasca de normalització lingüística, i salvament de la cultura, duta a terme pel professor Josep Font i Ten; la segona sobre troballes fetes a l'Arxiu d'Almenara pel nostre consoci Joan VICENT CAVALLER) ha plantejat novament el problema de la grafia del topònim *Uixó* (La Vall d'U.). En un dels documents esmentats, del 1715, és escrit ja «Uyxó», acordant així la grafia amb la pronúncia correcta. Grafia que permet, contra l'arcaica «Uxó», d'evitar la pronúncia aberrant «uksó», que tendeix a implantar-se i que caldria bandejar.

Elías TERÉS: *Materiales para el estudio de la toponimia hispanoárabe. Nómima fluvial*, Tomo I, Madrid (CSIC) 1986, 519 p.— Malgrat el seu vast abast és obra molt seriosa sobre el lèxic àrab relacionat amb l'aigua, amb exemples concrets que s'apliquen, alguns, a la toponímia del País valencià, les Illes, i la part meridional-occidental del Principat. L'exposició és molt clara i funcional (Nómima fluvial documentada; rius amb nom d'origen no àrab (forma àrab); amb nom d'origen àrab; repertori dels començats per «guad-»; i un capítol final sobre el record del «moro» en la denominació de molts topònims (Matamoros, De la Mora, etc.— amb les normals restriccions: Roca Maura = negra, derivats de «Maurus» antropònim). Capítol forçosament incomplet donat el nombre d'aquestes incidències al nostre país.

Josep M. LLOBET I PORTELLA: *Una donació de Pere el Catòlic relacionada amb el poble de Conill (1203)*, in «Palestra Universitària» 1, Cervera (Uned) 1986, p. 67-75 i un f. fora de text.— Transcripció del document (segons una reproducció ed. per l'Uned en 1977), i comentaris sobre aspectes històrics, antropònims i topònims. Altres dades co-

mentades segons una nombrosa bibliografia; noms dels senyors; de les cases modernes del poble, ara deshabitat. Es tracta de Conill o Puig-Conill, ara en terme de Tàrraga (antigament en t. de La Figuerosa), i no del Conill agregat a Pujalt.

Joan VENY: *Estudi lingüístic del manuscrit de Pere Segarra*, pròleg a l'edició del manuscrit (ed. Empar Guillén), Lleida (Inst. Ests. Ilerds.) 1986 (= 1987), imprès a Bellpuig, p. 9-19.— Examina successivament la fonètica, la morfologia, la sintaxi, i el lèxic d'un text obra d'una persona nascuda en 1858, i que escriu entre 1932 i 1938. Llengua ben localitzada en el temps i l'espai. L'anàlisi del professor Veny —de més d'altres conseqüències— servirà per a esvaïr dubtes d'interpretació de noms propis d'aquell rodal urgellenc: Ivars d'U.

Tomeu POU: *Les campanes de Felanitx, I. Descripció; II. Els Tocs*, in «Felanitx», 2569 i 2571, 24-10 i 7-11-1987, pp. 3-5, 3-5.— perfectament documentats articles, amb totes les dades sobre les campanes, inclosos els noms (Na Rectora, Na Vicenta dita també N'Extremunció, Na Combregàs, Na Vespres, Es Rotlo [carilló], etc.); i sobre els diferents tocs, antics i actuals. Partint de fonts impreses, i d'enquesta oral minuciosa.

ESTUDIS I DOCUMENTS, III, *Ontinyent 1987*, 94 p.— Separata del Programa de les Festes de la Puríssima, que assoleix un nivell rarament obtingut per publicacions del mateix gènere. Cap de les col·laboracions no desmereix. Ressaltem per ex.: Rafael BENAVENT, *Quatretonda: una nova vila del segle XVI* (p. 22-25); Alfred BERNABEU, *Els Ontinyentins del segle XVIII i la mort* (p. 30-32) (no es detura en l'antroponímia, però evoca, en interessant ús del plural «l'oligarquia local (...): sepultures dels Peresos, Cantavelles, Enguixos, Yagos, Colomers, Prats, Barberans, Bodis.»— I, més inclosos en les nostres temàtiques: Ignasi GIRONÈS, *Los más antiguos apellidos de nuestra historia* (p. 39-41), que transcriu, classifica i comenta una relació de més de cent propietaris locals —d'un pergami inèdit del 1350, de l'Arxiu municipal. (Cal comparar amb l'inventari publicat aquí mateix, OBI XXVI, de llinatges d'Ontinyent entre 1343 i 1867, per J. A. Cano i E. Casanova. En la relació del 1350 apareixen els següents cognoms que no figuren en l'esmentat inventari: Alarich, Bertran, Binèfar, Bononat, Castellfollit, Cetina, Codonyés, Damús o Damós, «Dantist» en lloc de «Antist», Nom de Déu? («Dei nomine»), Espanyol, Eymereich, Gater, Gebellí, Lázaro, Luixma, Miquel, Montpeó, Pascasi, Perpinyà, Pineda, Portadora, Saragoça, Torremocha, Torrella, Vilar. Els prenomés més freqüents són Pere (13,7%), seguit de Domingo i Guillem (9,6%), Ramon (8,8%), i Bartomeu, Bernat, Berenguer, Joan, Miquel, Jaume, etc. Manquen els gràfics previstos per als cognoms i prenomés.— F. GALIANA, *Ontinyent y sus manantiales* (p. 43-48) (llista de 69 fonts, moltes de les quals prenen nom de la partida o torrent: Almaig, Copet d'Ansalà, Mirambé, Gamellons, Simeta, Xeu, etc.); —Emili CASANOVA, *Sobre Benissoda i els seus llinatges. 1609-1987* (p. 49-51), comparant la documentació de les dues viles, demostra que la majoria dels cognoms de Benissoda (dels quals ofereix llista alfabètica classificada per segles) corresponen amb els d'Agullent —ço que demostra d'on provenien els repobladors al 1609; relació amb moriscos (dóna noms del XVI); relació completa del cens del 1646 i del padró del 1859; notes sobre l'evolució: desaparició, aparició, de pobladors, fins als nostres dies.— Luz ORTIZ DE GIL-MASCARELL, *Mudejares y Moriscos de Aljorj (Albaida)* (p. 71-75): entre d'altres dades, proporciona els noms de deu components del Consell general d'Aljorj (antic poble musulmà, ara barri d'Albaida) presidit pel seu alamí. Interessant llista de fonts impreses i manuscrites, en notes.

Jaume SABATÉ I ALENTORN: *Antroponímia i toponímia del poble i terme municipal del Lloar*, Lloà 1988.— Publicarem, en el nostre pròxim número, la ressenya sobre aquesta important contribució a l'Onomàstica del Priorat.

REVISTA DE GERONA: Tomo XVIII (1894) (Girona 1988).— En aquest darrer volum publicat de l'edició fac-símil, hem remarcat sobre tot: d'E. C. GIRBAL, *Conversiones de judíos en Gerona y su obispado* (p. 33-37), on és aportat material —diferent del que l'autor havia recollit anteriorment en el seu conegut llibre «Los judíos en Gerona»—, dels anys 1378 a 1453: hi consten els noms jueus i els novament adquirits després del bateig (i que corresponen a famílies principals de la ciutat i el país: Cerir, Malars, Sunyer, Canyelles (joier), Marcó, Sampsó, Cardona, Pellicer, Ferrer, Cluse-lla, Castell, Gironella, Joan, Anglesola, etc. Els Vidal segueixen dient-se Vidal); del mateix autor, notes sobre esclaus, i noms (Clara, Llúcia, Jordi, Joana, etc.) (p. 79-83); i un inventari de periòdics de Girona entre 1787 i 1894 (p. 225-234, 257-266, 320-329), amb noms ben variats: Alló, El Anunciador del Alcalde, Aurora de la Libertad, El Arlequín, El Centinela de los Pirineos orientales, El Centralista, El Clamor de Gerona, El Colegial, La Cotorra, Lo Rossinyol, La Solución, La Navaja, La Vellada, El Zorrillista, etc.

Emilio M. OBIOL MENERO: *Toponimia rural de Vila-real*, Vila-real (Caja rural C. A.) 1987, 108 p.— Una primera part defineix termes vials com «camí», «senda», «travessa», «travessia», «sedeny», «assagador»; o d'altres com «ribàs», «quartos d'herbatge»; i classifica els camins del terme (incloent pretèrits com «camí d'Alsayba»); i explica el sentit dels noms més interessants (camí «Cabeçol», íd. «del Cuquello»); complementant-ho amb un mapa plegable detallat (p. 29-32) de la xarxa vial.— En un segon capítol són examinats els pous i les sènies (història i noms; i aquests ordenats semànticament —recordant la duplicitat nom oficial/n. popular quan es produeix). Segueix també un mapa plegable de localitzacions (p. 51-54).— El tercer capítol, dedicat a la utilització irrigadora del riu Millars, conté aixímateix bona part de terminologia («fila», «reguer», assuts, preses, etc.) amb llista de 235 topònims (Tapó, Taponet de (...), Curt de (...), Alter de (...), Portell, Portilla de (...), Antotxo (castellanisme), Càlala, Malafusa, Rull (= cast. chorro), Sequieta, Sequiola, Triera, Ull, Ullet, Veral, etc.).— Les partides rurals i els molins fan l'objecte del cap. iv, amb un recull bastant important de topònims: Solades, el Quartó, el Xop de Nius, Moliments, Misquitella, Barranc de Ràtils, etc.; localitzats en un mapa plegable (p. 75-79). Un apèndix documental, i moltes il·lustracions eficaces.— Obra de consulta recomanable perquè s'esforça de grafiar el més correctament possible els noms propis (no solament de lloc, ans els antropònims —molts són renoms— que constitueixen sovint la part determinant dels topònims).

La mateixa Caixa Rural de V. ha publicat altres monografies —algunes de les quals escapen quasi totalment a la nostra temàtica: Manuel AMORÓS CASTAÑER, *Villareal agrícola 1985* (però inclou al final —p. 118-122— llista d'herbes i plantes amb nom llatí i correspondència castellana, ans de vegades també valenciana); Manuel JUAN NEBOT, *Villareal siglo XX* (1985) (amb qualque detall antroponímic, toponímia urbana, noms de periòdics, lèxic local, etc.); Diego PERONA VILLAREAL, *Tres aspectos inéditos en la historia de Villareal* (1982) (anotable principalment per un esforç meritori per a relacionar el terme i les seves antigues séquies i vials amb la romanitat i les «viae»). Patrocinada també per la Caixa Rural de V., en col·laboració amb la Soc. Castellonense de Cultura, cal recordar:

P. RAMÓN DE MARÍA, C. D.: *El «Repartiment» de Burriana y Villareal*, Vila-real 1983 (impr. a València), 314 més 4 p., i un mapa plegable a 1:25.000.— Ed. fac-símil

de l'editada a València en 1935. D'utilitat certa però relativa: sempre i quan només es tinguin en compte els textos llatins (quan són transcrits, minoritàriament), o els valencians, i no les traduccions castellanes dels noms propis, en les quals l'autor cometa molt greus errors.— Obres recents sobre la documentació del temps de Jaume I potser ja anul·len aquest treball; que recull molta toponímia i antroponímia antiga: Per ex., el 1219, al ll.d. Carabona (antic «Alberg»): llocs d'Alcaramit, Altaula, Binanufeil, Binalchayteni, Alcosayba (v. supra), Benixoula, Coria (en 1219); alqueries de Benahamet, Matella (encara ara), Benirrage; rafals Huaradajub, Algebeli (en 1233; el mateix any un límit situat en un «sassum»); nombrosos antropònims sarraïns (i el cementiri «maurorum», p. 24), Ça Ràpita (1235), Seca (1237: lloc-dit), R. Alpich, R. Altamarit? (1242), Vila-real (1269); un «sedeny» ja esmentat en 1237 (V. supra), i que l'autor no interpreta correctament; «erm appellat los quinyons» (1336); etc.— L'autor continuà extractant, i traduint, documentació fins al 1386.— Índexs de noms propis no sempre aprofitables per la raó indicada al principi.— Afegida modernament (1983) una reproducció fotogràfica, no prou clara, de la carta-pobla de Vila-real (a. 1274; ACA).

Eduard JUNYENT i SUBIRA: *Diplomatari de la Catedral de Vic. Segles IX-X*, Vic (Patronat d'Estudis Ausonencs; imprès a Sant Hipòlit de Voltregà), fascicle 4, 1987, p. 393 a 560.— Amb aquest fascicle es clou la transcripció dels pergamins existents a l'Arxiu de Vic, començada pel Dr. E. Junyent (a. C. s.), i portada a bon terme i publicada amb el més escrupulós rigor pels responsables actuals d'aquest arxiu episcopal.— Ja hem subratllat en anteriors comentaris l'enorme valor de la publicació; i celebrem que hagi assolit el seu feliç final (s'estan preparant ara els necessaris Índexs corresponents). Aquest fascicle conté els documents que van del número 470 (8-xii-980) al 647 (24-x-1000), amb una addenda de 4 documents més (a. 918 a 948).— Com en els precedents, la toponímia i especialment l'antroponímia concerneixen molt principalment termes de la Plana de Vic, però bastant de textos es refereixen també al Comtat de Manresa; i alguns enc al Luçanès, Penedès, Llobregat, Pla de Barcelona, Conca d'Òdena (p. ex., per a aquesta comarca, en n° 604 de l'any 996), Berguedà, etc.— Els editors d'aquesta importantíssima obra, fonamental per a la intel·ligència de la primera Edat-mitjana, han de rebre l'enhorabona i les felicitacions de tots els erudits.

Narcís PRAT, Glòria GONZÁLEZ, Xavier MILLET, Mª Àngels PUIG: *El Foix entre l'eixutesa i la contaminació*, Estudis i Monografies 11, B. (Diputació de Barcelona) 1985.— L'Apèndix 4 (a cura de Manuel CERVERA) és dedicat a la Toponímia (p. 85-89), llistant i detallant els noms de les rieres, torrents i barrancs de la conca (anotant de passada «fondos», noms de masies, etc.), amb unes grafies que semblen, quasi totes, ben anotades (uns 120 topònims: F. de la Carsosa, Fontfregona, B. de la Llamosa, F. de Matania, F. de la Pòpia, B. de Soval, etc.)— Un mapa fora de text, de 45 x 39 cm., reproduïx clarament el conjunt de la Conca del Foix, amb localització de tots els hidrònims, i altres importants topònims situacionals. (Informació Manuel CERVERA; cartografia Àngels MORAN).

ANTHROPOS, 81, febrer 1988, Barcelona.— Número monogràfic dedicat a Antoni M. BADA I MARGARIT; amb nombroses col·laboracions, totes de gran qualitat (Germà Colón, Teresa Cabré, Joan Martí Castell, Joan Solà, Francesc Vallverdú, etc.) sobre les temàtiques afecionades per l'homenatjat (llengua, sociolingüística, etc.); ell mateix hi col·labora amb una *autobiografia*, traduïda del català al castellà (en el paràgraf «honorés», oblidada de recordar que fou designat membre d'honor —i ens honora— de

la nostra Societat d'Onomàstica).— Hem de remarcar especialment (pàg. 35-48) el servei que farà la completíssima *Bibliografia* del professor Badia Margarit; i (p. xxiii-xxiv) una ressenya, per Maria-Àngels VIDAL COLELL, dels trenta primers números de *Societat d'Onomàstica. Butlletí interior (1980-1987)*.

Guia dels Arxius històrics de Catalunya (2), Barcelona (Departament de Cultura de la Generalitat; Servei d'Arxius), 1988, 250 p. Amb il·ls. fora de text.— En capítols corresponents, Josefina CUBELLS, s/ l'Arxiu de Tarragona; M. Pilar FACI, s/ el de Lleida; J. M. PORTA, s/ el de Montblanc; Antoni MAYANS, s/ el d'Olot; Isidre PRADES, s/ el de Sta. Coloma de Farners; J. M. MASACHS, s/ el de Vilafranca del Penedès; i Ramon ALBERCH, s/ el de Girona; exposen dades històriques, i detalls eficaços sobre els fons (caràcter, contingut, descripció, seccions i dates, etc.) de cadascun d'aquests arxius, que els investigadors comarcals en totes les branques han de consultar; perquè, naturalment, a les capitals de comarques o províncies s'han reunit documents provinents de molts pobles de la demarcació corresponent (especialment rics els inventaris de Lleida i Tarragona).

Joaquim MONCLÚS: *Una vila medieval entre fronteres*, Barcelona (?) 1987, 160 p.; amb un pròleg d'A. M. BADIA I MARGARIT.— Amb dades històriques també, forçosament, aporta qualque informació onomàstica. Per ex., els límits del terme d'Alcanyic (p. 37); un fragment de mapa de la comarca (la Franja de Ponent; la «vila» és Calaceit) (p. 23.— P. 95 tradueix en el document del 1207 (l. 22) «Vallem roveram» per «Vall Roura», quan és segur que es tracta de Valderobres (segons els habitants actuals) o Vall-de-roures (segons l'IEC i la GEC), car la vila és anomenada «castrum Vallis Roborum» en 1241; «Valle Roura», «Valle Roviri», «Valle Rovira» en 1257; «Valle Rourera» en 1271... Els documents inclosos en l'Apèndix (que ocupa la meitat de l'obra) mereixien l'edició (encara que dos o tres ja havien estat transcrits per J. M. Font Rius [«Cartas de P.»]); provenen dels Arxius de la Catedral de Tortosa, el municipal de Calaceit, etc.; i esmenten antigues referències dels llocs de la comarca: Almunia (1157), Alforja («Alfurgia», 1170; en aquest text, un «Gavalgandus» podria ser «Gavalgaudus»); Cambrils, Calaceit («Calazet», «Calazeit», etc.); L'Ametlla («Amenla», «de Menla»); antropònims: «Maça Olzinas» (1278), «Narbon» (id.); festa termenal, a l'Orde de Calatrava: St. Martí (a. 1278); etc.— Bibliografia final.

Robert Ignatius BURNS: *Moros, cristians, i jueus en el regne croat de València*, València (Ed. Tres i Quatre) 1987, 495 p.; traducció d'Enric Casasses.— Pressions, conversions, etc.— Recomanem la consulta del valuós Índex de noms propis (pàg. 465-481).— Estudi històric fonamental, l'edició original anglesa del qual fou publicada a Cambridge, el 1984.

Marta VIVES SABATÉ: *Inventari general dels pergamins existents a l'Arxiu parroquial de Santa Maria d'Igualada*, in «Miscellanea Aqualatensia», 4, p. 59-85.— Es clou amb l'índex de noms propis: norma complementària necessària no pas sempre observada. Els pergamins van del 1282 al 1634.

Dolors BRAMON: *Els jueus de Banyoles* (separata dels Quaderns del Centre d'Ests. Com. de Banyoles 1980-1984) 1985 —amb portada exclusiva, p. 105-136—. Notes històriques, totes ponderades i aclaridores, tretes, bé directament d'arxius, bé del «Diplomatari inèdit de Mn. Constans, o de fonts impreses poc divulgades; concerneixen, per ex., la nominació dels conversos, el nom i veritable origen de «Lleó de Bagnols»,

etc.— A les pp. 128-130, ofereix una llista de més de 80 noms i prenom de jueus documentats a Banyoles entre els anys 1216 i 1394 (amb les referències corresponents).— Reprodueix (p. 113) l'arbre genealògic de la família Cabrit, publicat per J. B. Torroella en la seva obra «La jueria de Banyoles».— Bona bibliografia.

Xavier BELTRAN I ALCALDE, Fèlix MONTERO I GARCIA, et al.: *Conèixer Montornès, Ajuntament de M.* (imprès a Granollers) 1985, 287 p. molt il·lustrades.— Monografia que hauria de servir de pauta per a tota publicació local amb fins pedagògics —itineraris didàctics, fauna, flora, noms de lloc, etc.— tot exposat amb claredat i ciència. Noms dels torrents (p. 133-136; amb petit croquis i noms dels turons: t. Calders, la Covarota, etc.). Noms propis de la fauna i flora en apèndix en llatí, català i castellà.— Nom curiós d'una torre medieval (del s. XI?): el Talegro.

Antoni MASSANELL I ESCCLASSANS: *De la Vilafranca del 1634*, Sant Sadurní (Inst. Ests. Penedesencs) 1987, 111 pp.— Entre d'altres dades del s. XVII, aprofita un document del 1634 per a estendre's principalment i detallada sobre les famílies d'origen francès existents aleshores a la vila, carrer per carrer, i completant-ho amb dades sobre familiars, etc., trobades als arxius. (Especialment p. 49 a 98). Cal reconèixer el valor de la recerca, però (culpa de l'autor o de l'impressor?), no sembla pas que la lectura dels originals hagi estat perfecta; i, malauradament, l'autor no ha insistit amb prou rigor sobre els noms propis dels llocs francesos (o occitans) d'on provenien les persones que estudia. (Moltes localitzacions eren fàcils, especialment en el cas dels noms dels bisbats, i de les viles principals; i per a les petites localitats, existeixen nombroses edicions del «Dictionnaire des Communes» de França, que hauria calgut consultar).

Josep M. GASSET I SALAFRANCA, i un equip: *Miralcamp, en el temps, l'espai i la història*, Barcelona (impr. a L'Hospitalet) 1987, 247 p. més 7 il·ls. fora de text.— Consultats l'Arxiu de la Corona d'Aragó, Medinaceli de Sevilla, dioceses de Vic i Solsona, municipal, etc.; un mapa del Segrià (p. 24) de ben poc profit, i un del terme (entre Mollerussa i Arbeca) segons l'IGN, amb els noms de les principals partides només; Clot de la Bulló (sic), Les Arruquetes, etc.; i, entre les p. 40-41, 3 mapes, dos dels quals il·legibles, i l'altre inútil. El capítol que hauria pogut ser més interessant, obra de J. M. Gasset, descriu el Miralcamp medieval (p. 53-80), però no aprofita el considerable material onomàstic ofert pels arxius; dedueix que el topònim «Miralcamp» és del XII, i correspon a la situació de l'indret («vigia de la Plana d'Urgell»); genealogia dels Anglesola (s. XII-XV) i llur entroncament amb els Castre.— Els s. XVI-XVII són estudiats per M. Lourdes MARTORELL i M. Carme SANGRA: genealogia dels Castre-Pinós (p. 88-89). Dónen la part del fogatge del 1553 segons la transcripció de J. Iglésies i no de l'original; estadística no vàlida dels prenom. Sortosament examinen un fragment de capbreu inèdit del 1550 (p. 93 sqq; arxiu de Miralcamp), amb 35 famílies, però cap topònim; transcripció d'algun altre doc. del XVI i XVII.— Per al XVIII, M. Lluïsa HUGUET ofereix llista dels caps de família del 1716 (p. 125) i del 1724 (p. 138) (cap cognom compost encara; però sí qualque prenom compost). Llista dels regidors entre 1700 i 1853 (p. 140-142). Topònims urbans (147-149).— Refranys geogràfics, amb algun renom i nom de casa, per Marina CAPDEVILA (p. 155 sqq.).

Jordi BERNADÓ, Arcadi CASTILLO, Francesc FARRÀS, Fr. PRATS, Xavier TARRAUBELLA: *Tremp. 1884-1984. Cent anys d'història*, Lleida 1987, 614 p., molt il·lustrades.— Aplec considerable de material, que no atorga tanmateix gairebé cap atenció a les nostres temàtiques. D'ací d'allà: noms de publicacions locals (El Pallaresa, El Eco del

Pallàs, La Veu de la Montanya, El Conqués, etc.), noms d'orquestres i de balls contemporanis, etc.— Llista dels batlles durant els cent anys (p. 376-372); carrers en 1923 (p. 443-444).

Joan DUCH: *Sobre el nom de Guimerà i els seus orígens*, in «Nova Tàrraga», 19-XII-1987, 5 f. s.p.— Ben documentat treball (26 notes amb referències), examina successivament el topònim Guimerà (o assimilables) en la Hispania romana (amb alguna al·lusió a la possible xarxa viària); l'antroponímia germànica; la relació «Wigmar»/«Guimara»/«Guimerà» (segons opinions diverses); una llista de referències de l'antroponím i del topònim des de l'any 900 fins al 1193; el topònim «Guimerà» o similars actualment enjondre; i unes conclusions: admet la possibilitat d'un origen romà o potser pre-romà; i recorda l'opinió de Josep Miracle sobre l'origen de la família de l'Àngel Guimerà.

COLLEGATS, *Anuari del Centre d'Ests. del Pallars 1987, I*, Lleida 1987.— Per a les nostres temàtiques, anotem especialment: Pep COLL MARTÍ: *Escarlarre i Santa Maria, no es van fer cap en un dia!* (p. 99-108). Enumera frases fetes (com la del títol, que contenen totes un nom propi almenys); refranys geogràfics —com «Caregans, matapans, / matapulses a cortans», «A Isona, / gent vivona», «De Tendrui, lo dimoni en fui» — amb 73 exemples; i «tirallongues i cançonetes», amb 32 exemples — com «Quiquiriquic, mas d'en Balust: / los cornuts de Santa Engràcia / apedreguen el(s) de Gulp. / Calces roies de Talarn, / farts de carn de Tremp, / pitxelles de Figuerola, / tots a la vora. / Suterranya / la lleganya, / Puigcercós, / lo lleganyós.»— Ferran RELLA FORO: *Moreet, puia damont! (Zoonímia pallaresa)* (p. 109-113), estadístiques i nombrosos exemples, després d'haver recollit 123 noms d'ovelles (Pigalla, Papes-grosses, etc.), 74 noms de cabres (Motxa, Sabinarda, Ullpelat...), 1.200 noms de vaques (1/3 es refereixen al color de la pell: Negra, Mascarda, Roia, etc.); 39 noms de toros i bous (Barrut, Malbanat, Moreu, Todó...), 200 noms de cavalls i egües (3/4 pel color del pèl), 92 noms de mules i matxos; 14 de rucs i ruques (Griset, Manelic...), 7 de porcs i berres (Esgarrifosa, Neta...), 40 de gats (Moret, Xim, Gronyissa, Magarrinyeu...), 500 de gossos d'atura (Linda, Moret, Perico, Pastora...), 100 de gossos de caça, i 80 de gossos de companyia.— Es tracta de l'inventari més complet que coneixem d'aquest gènere.— Prim BERTRAN ROIGÉ: *Aproximació a la demografia del Pallars Jussà segons el fogatge de 1497* (p. 133-147); en apèndix reproduceix l'original existent a l'ACA. Hem fet una estadística de prenom, prevenint però que de molts censats no es llegible o no consta el prenom. Calculem sobre uns 500 (502) prenom masculins expressats. El més freqüent hi és Joan, que sobrepassa el 23% dels nominats; molt corrents, després, Pere i Antoni entre un 15,1% i un 14,7%; Bernat assoleix un 10%, i Bartomeu, amb Jacme o Jaume volten el 6%. Guillem, Ramon, i Salvador se situen entre un 2,7 i un 2,5%. Segueixen com a no rars: Francesc (amb Francí), Arnau, Gaspar, i Mateu; menys donats encara Pasqual, Berenguer, Simon, i Llorenç; Miquel, Steve, Vicent o Vicenç. També hi ha exemples d'Andreu, Benet, Bertran, Bocel(?), Calveró (?), Climens, Cosme, Damià, Feliu, Guerau, Jofre, Jordi, Lluís, Marc, Martí, Melchior, Nicolau, Ponç, Roger, Samsó, Sanç, Tomàs, i Uguet (sic). No és esmentat generalment el nom de les dones: consten, bé amb un renom (Na Gallinera, Na Pollera), bé amb el cognom del marit, feminitzat o no (Na Ferrona, Na Solera viuda, la viuda Sosisa). Només apareixen una Ysabel, i una Johana. Per als homes abunden també els sobrenoms (ofici, topònim, etc.). Compareu amb els resultats per a les comarques tarragonines exposats en el nostre número anterior (xxx1).— Cognoms poc freqüents: Alartí, Almaçor (de prenom Peremux...), Benduet, Bonfa-

res, Budexo, Cabecerans, Cabrot, Codo (= Codó), Deola, Encomat, Fardola (renom?), Faror (= Farror?), Lagans (= Llagans?), Marcavins, de la Mixola, Saramontay, Sarni (= Cerní), Segri (= Segrí?), Seldita (= Seldica?), Socoro (?), Solcadell, Sullà (= Sullà), Toar (vigent actualment), Uges (= Ugues?), En Xay (és malnom?)... Hi ha moltes lectures dubtoses.— Antonio SÁNCHEZ GONZÁLEZ: una història i una molt útil exposició de la situació actual i contingut de l'arxiu dels Pallars a l'Arxiu *Medinaceli* (p. 163-185).

MISCEL·LANIA MOREU-REY: El *primer volum* (428 pàg.) acaba de ser editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat; en la col·lecció Abat Oliva.— Comprèn les col·laboracions dels autors els noms dels quals comencen per les tres primeres lletres de l'alfabet.

TREBALLS INÈDITS O EN CURS

Emili CASANOVA: Toponímia d'aigües en català al País Valencià (més de 200 unitats del vocabulari hidronímic trobades i classificades en la toponímia valenciana).

Ramon CARRETÉ: Estudi sobre les més antigues referències, i el possible ètim del topònim Balsareny.

Francesca NADAL: Cognoms no corrents, i renoms, en un Cadastre del 1852-1861-1870.

Josepa CLAVÉ: Estudi de l'Onomàstica en un Capbreu del segle XVI, a Corbera de Llobregat.

Josepa BOSCH: Noms de vaques de la Cerdanya.

Maria-Mercè FERNÁNDEZ: Antroponímia 1768-1779 i 1868-1878 segons llibres de defuncions de l'Arxiu parroquial de Sant Feliu de Llobregat.

Montserrat MONEGAL: Renoms de Badalona del segle XIX, segons un llibre de conductes d'un metge badaloní (1826-1880).

Maria Reina BASTARDAS: Estudi de pretopònims catalans (segles IX a XI).

Marta BERTRAN: Prenoms barcelonins, segons els llibres de la parròquia de St. Miquel de Gràcia: 1945-1950, i 1960-1965.

Pere VINYALS: Noms propis a les rondalles populars del Principat i del Rosselló.